

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

Ivana BULJUBAŠIĆ

Dubrovačka 18, HR – 31 000 Osijek
ivana.buljubasic@gmail.com

UDK 82.0-3

Pregledni članak

Review Article

Primljeno: 2. travnja 2017.

Prihvaćeno: 21. lipnja 2017.

POJAM PARATEKSTA GÉRARDA GENETTEA U OKVIRU SUVREMENE NARATOLOGIJE

Sažetak

Ovaj se rad bavi promišljanjem suvremenoga naratološkoga aparata i njegovim uključivanjem pojma paratekst Gérarda Genettea u okvire suvremenih naratoloških kretanja. S obzirom na kontekstualnost postklasične naratologije te njezine tendencije razumijevanja pripovijesti u interdisciplinarnom okružju, paratekstovi i njegove pojavnosti koje popisuje Genette u svojoj studiji čitaju se na tom tragu. Također, pokušavaju se prevladati manjkavosti strukturalističkog poimanja pripovijesti te smjestiti paratekst na pozicijski relevantno mjesto za analizu i interpretaciju pripovijesti unutar i izvan nje. Cilj je rada i prikazati neke od paratekstova koje razlaže Genette u svojoj studiji te dati smjer za daljnje proučavanje sličnih pojava u književnim pripovjednim tekstovima.

Ključne riječi: paratekst, tekst, pripovijest, Gérard Genette, naratologija, postklasična naratologija

1. Naratologija i obrat ka kontekstu

Govoriti o naratologiji, pogotovo iz perspektive dosadašnjih spoznaja i tendencija širenja naratološkog djelokruga, otežano je već i stoga što definicija toga pojma sustavno izmiče njezinu jednoznačnu shvaćanju, pa i primjeni. Kristina Peternai Andrić, pišući o posljednjim razvojnim smjerovima u naratologiji, u uvodu svojega rada „Kontekstualnost i interdisciplinarnost suvremene naratologije“ govori o nedosljednostima te užim i širim značenjima, i u hrvatskoj

i u svjetskoj književnoj znanosti, pojmova *naratologija*, *znanost o pripovijesti*, *teorija pripovijedanja*, ali i pojmova *pripovjedni tekst* i *pripovijest* (2014: 31), odnosno *narativ*. Autorica nas upućuje da se naratologija u užem smislu određuje prema Tzvetanu Todorovu kao *znanost o pripovijesti*, dok je danas, s obzirom na pojavnost različitih varijanata i smjerova proučavanja (*strukturalistička*, *klasična*, *poststrukturalistička*, *postklasična* naratologija itd.), primjerenije razumijevati je u širem smislu (usp. Peternai Andrić 2014: 31).

Monika Fludernik u svom će uvodu pokušati naratologiju odrediti na sljedeći način:

Teorija pripovijedanja [*narrative theory*] – ili međunarodno prihvaćen termin *naratologija* [*narratology*] (Fr. *Narratologie*; Ger. *Erzähltheorie*) – jest proučavanje pripovijesti [*narrative*] kao žanra. Njezin je cilj opisati konstante, varijable i kombinacije tipične za pripovijest te pojasniti kako se ta obilježja pripovjednih tekstova [*narrative texts*] povezuju u okviru teorijskih modela (tipologija). (2009: 8)¹

Razvidno je iz autoričine prve rečenice da ona naratologiju shvaća kao internacionalizam u engleskom govornom području prihvaćenog pojma teorija pripovijedanja, a područje bavljenja tom disciplinom u njezinu je definiranju blisko strukturalističkoj naratologiji, iako s kritičkim odmakom i uzimajući u obzir principe postklasičnih naratologija. Osim toga, u pojmovniku na kraju knjige uz pojam naratologija dodat će da je njezin rodonačelnik Tzvetan Todorov, da podrazumijeva „akademsko proučavanje pripovijesti“ (Fludernik 2009: 158) te put koji je prešla od začetka kao strukturalističke naratologije do današnjeg razmatranja u okvirima istraživanja pripovijesti (*narrative research*), teorije pripovijedanja (*narrative theory*) i čak pripovjednih studija (*narrative studies*) (Fludernik 2009: 158).

Gerald Prince pak u rječniku natuknicu naratologija određuje trojako:

1. prvotno kao teoriju pripovijedanja u strukturalističkom kontekstu shvaćanja, no zatim i kao modificiranu disciplinu koja izmiče strukturalističkim začetcima te je „kontekstualno angažirana, interpretativno usmjerena, metodološki raznolika“ (2011: 123),

2. „proučavanje pripovijedanja kao verbalnog predstavljačkog modusa temporalno ustrojenih situacija i događaja“, što se podudara s Genetteovim razumijevanjem pripovijedanja, dakle kao one discipline koja se bavi ponajprije diskursom ne pričom (*story*), odnosno pripovjednim tekstom i *vremenom, načinom i glasom* (2011: 123),
3. „proučavanje neke pripovijesti (ili skupova pripovijesti) u odnosu na naratološke modele i kategorije“ (2011: 123).

Već samo uzimajući u obzir taj izbor definicija, vidljivo je da je pojam naratologija nužno u njegovoj uporabi u različitim akademskim diskursima, posebice u analitičko-interpretativnim tekstovima, jednoznačno odrediti u metodološkoj pripremi istraživanja.

Kada je pak riječ o suvremenim pristupima naratologiji i njezinu prožimanju s drugim područjima znanosti i njihovim disciplinama, uobičajilo se govoriti o naratologijama u množini, a David Herman rodonačelnik je neologizma *postklasična naratologija*:

Postklasična naratologija (što se ne može spojiti s poststrukturalističkim teorijama pripovijedanja) sadrži klasičnu naratologiju kao jednu od svojih ‘značajki’, ali je obilježava obiljem novih metodologija i istraživačkih hipoteza; rezultat je mnoštvo novih perspektiva o oblicima i ulozi same pripovijesti. (1999: 2 prema Peternai Andrić 2014: 33)

S obzirom na tendencije proučavanja ne samo književnih pripovjednih tekstova već i širenja svojega interesa na različite oblike pripovjednoga teksta,² tijekom šezdesetih godina 20. stoljeća klasična naratologija pokušala se oblikovati u disciplinu koja razmatra „*sustav* što ga uređuje pripovijest“ (Peternai Andrić 2014: 31), odnosno „čin pripovijedanja i pitanje dubinske strukture“ (Peternai Andrić 2014: 31). No vrijeme polaganog napuštanja interesa za formalna i strukturna načela i obilježja pripovjednih tekstova zamijenjeno je, osamdes-

² Opće je mjesto referiranja na poimanje pripovjednoga teksta ono koje Roland Barthes donosi u članku „Uvod u strukturalnu analizu pripovjednih tekstova“, objavljenom 1966. u časopisu *Communications*, koje figurira „[k]ao rodno mjesto naratologije“ (Peternai Andrić 2014: 31): „Pripovjedni tekst može se oslanjati na artikuliranu jezičnu djelatnost, usmenu ili pisanu, na čvrstu ili pokretnu sliku, na pokret, ili na određenu mješavinu svih tih sastojaka. Pripovjedni tekst nalazimo u mitu, predaji, bajci, pripovijetki, noveli, epu, priči, tragediji, drami, komediji, pantomimi, na oslikanom platnu (sjetimo se Varpaccioce Svete Uršule), na vitražu, filmu, u konverzaciji. [...] Pripovjedni tekst ne mari za dobru ili lošu književnost: on je poput života, internacionalan, transhistoričan i transkulturalan.“ (Barthes 1992: 47)

tih godina 20. stoljeća pa nadalje, proučavanjem tekstova i njihova konteksta, odnosno širenjem interesa za „osjetljivost ne samo na tekst nego i na kontekst pripovijesti“ (Paternai Andrić 2014: 33).

Nakon pripovjednog obrata, koji je u teoriji pripovijedanja inicirao prevladavanje strukturalističkog pristupa književnom tekstu, pripoviješću se počinje pokrivati oblike verbalnog i neverbalnog teksta različitih područja znanosti i umjetnosti, a posebice do izražaja dolazi široko područje bavljenja povijesnim, političkim i etičkim pitanjima pripovijesti. Predmetna usmjerenost naratologije na književne pripovjedne tekstove širi se i na nepripovjedne oblike među kojima su prvi historiografski tekstovi. Dakle, s obzirom na to da se „[s]uvremena ‘postklasična’ naratologija ne može [se] svesti na teoriju teksta“ (Meister 2009: 330), s područja filoloških znanosti naratološki se koncepti i metodološki aparati „sele“ na bliska područja, pojašnjavajući time interes za istraživanjem konteksta i povijesnosti, reprezentacije u različitim medijima, ali i proučavanje kognitivne i epistemološke funkcije pripovijesti (usp. Meister 2009: 330). Fokus je te *kontekstualne i interdisciplinarne suvremene naratologije* (Paternai Andrić 2014) propitivanje ne samo drugih medija i oblika u kojima funkcionira pripovijest (kao što su slikarstvo, film, izvedbene umjetnosti, videoigre) već i uporaba metoda i spoznaja drugih nefiloloških područja, poput psihologije, medicine ili pak prava.³

Prva faza postklasične naratologije izrasta dakle na „mnogostrukosti, interdisciplinarnosti, transmedijalitet[u]“ (Alber i Fludernik 2010: 5), te se otkrivaju interesi za istraživanjem konteksta i povijesnosti, reprezentacije u različitim medijima, ali i proučavanjem kognitivne i epistemološke funkcije pripovijesti (usp. Meister 2009: 330). Između ostalog, u postklasične se naratologije tako danas ubrajaju (prema Paternai Andrić 2014: 34): kognitivna naratologija, retorička naratologija, prirodna naratologija, neprirodna naratologija, postmodernistička naratologija, kulturalna naratologija, etička naratologija, politička naratologija, postkolonijalna naratologija, psihoanalitička naratologija, histori-

³ Primjerice, ilustrirati do koje je mjere pripovjedni obrat zahvatio sfere naših života možemo studijom *The narrative turn in fiction and theory: the crisis and return of storytelling from Robbe-Grillet to Tournier*. U studiji Hanna Meretoja raspravlja o pripovjednom obratu te ga razumijeva u širem značenjskom ključu u kojemu je on važan ne samo za „kognitivne nego i kompleksne egzistencijalne važnosti pripovijedanja za naše biće u svijet.“ (2014: 2) Ona ga time širi izvan područja teorijskog diskursa (i književnih tekstova kojima se ponajprije bavi) te ističe ontološko značenje pripovijedanja za ljudsko postojanje, posebice u kontekstu nakon Drugog svjetskog rata te proglašavanja smrti subjekta.

ografska ili povijesna naratologija, naratologija mogućih svjetova (*cyber naratologija*), pravna naratologija, feministička naratologija, rodna naratologija, transgenerička naratologija, psihometrijska naratologija itd. Godine 2011. Monika Fludernik i Greta Olson u uvodniku zbornika *Current Trends in Narratology* zaključuju kako je naratologija kao disciplina

sada dostigla fazu kritičke samoanalize. Pojašnjavajući svoj razvoj, navodne krize i nastojanja da se prevladaju trenutci sumnje u disciplinu, naratologija ispisuje vlastitu povijest i, u procesu, učvršćuje tvrdnje discipline. Mi sugeriramo da je ona prevladala trenutak iscrpljenosti kao discipline i sada je u neprekidnoj fazi proširenja. (2011: 7)

Čini se, važnost postklasične naratologije krije se u njezinoj otvorenosti prema različitim disciplinama i teorijskim konceptima u kojima se, prilagođavajući uvriježen strukturalistički instrumentarij, proširuje novim metodama tumačenja. Dakako, pritom u fokusu ponovno ostaje pitanje aplikativnosti i funkcionalnosti analitičko-interpretativnog aparata koji nudi te mogućnost njegove uporabe u drugim pripovjednim ili nepripovjednim tekstovima i njihovim kontekstima.

2. Paratekst – između teksta i konteksta

S obzirom na suvremene pristupe naratologiji koji strukturalističku teksto-lošku analizu nadopunjuju različitim načinima kontekstualizacije, u fokusu će interesa ovoga rada biti verbalni i neverbalni kodovi nazvani paratekstovima. Njime će se promatrati oni elementi određene knjige koji okružuju pripovjedni tekst, u ovome slučaju književni pripovjedni tekst. Takvi se elementi po svojim značajkama ne mogu smatrati zasebnim pripovijestima, oni nemaju strukturne značajke koje imaju pripovjedni tekstovi, a nerijetko njihova manifestacija može biti neverbalna, ikonička, dakle slika, ilustracija, grafikoni itd. U ovome je radu stoga ponuđen jedan pokušaj čitanja i izdvajanja nekih paratekstova čije prvo sustavno čitanje izvodi Gérard Genette te pokušaj povezivanja paratekstova u okviru naratološkog aparata.

Temeljna knjiga na kojoj će se graditi teze rada jest studija *Paratexts: Thresholds of interpretation*⁴ Gérarda Genettea, francuskog književnog teoretičara

⁴ U prijevodu *Paratekstovi: pragovi interpretacije*. Izvorno na francuskom *Seuils* (Paris: Éditions du Seuil, 1987).

čiji je doprinos književnoj teoriji važan utoliko što je razradio naratološko pojmovlje te postavio temelje za analitičku raspravu o pripovjednim strategijama. Između ostalog, doprinos znanosti o književnosti dao je upravo studijom o teoriji parateksta, utemeljivši taj neologizam u širem znanstvenom polju koje danas podrazumijeva tekst ne samo verbalnoga, književnoga karaktera već šireg semiotičkoga shvaćanja teksta/znaka, stoga se teorijom parateksta te njegovim pojmovljem koriste i teoretičari kulture, (digitalnih) medija, filmolozi, povjesničari umjetnosti, informatolozi, kulturolozi itd.

Studiju Genette započinje definicijom literarnoga djela, pokušavajući označiti granicu djela i teksta, naslanjajući se, čini se, na rana promišljanja Rolanda Barthesa,⁵ prema kojima tekst jest dio djela: „[l]iterarno djelo čini, u cijelosti ili u suštini, tekst definiran (minimalno) više ili manje dugim slijedom verbalnih iskaza kojima su više ili manje pripisana značenja.“ (Genette 1997: 1) Genetteu je bitno podvući crtu razlike između djela i teksta⁶ jer, kako nadalje pojašnjava, tekst se rijetko čita i tumači izvan njegove ukupnosti, dakle onoga što bismo Barthesovim terminom poimali djelom, bez autorova imena, naslova, predgovora ili pak ilustracija, a upravo ti produkti (*productions*) potpomažu okružju teksta, produžuju ga, smještajući ga u određeni kontekst svijeta, posebno time osiguravajući njegovu samu pojavu, recepciju, ali i potrošnju. Tim produktima koji okružjuju tekst Genette daje naziv paratekst, prvi put iskoristivši taj neologizam u studiji *Palimpsestes*,⁷ označujući pojmom „ono što omogućuje tekstu da postane knjiga [djelo] i što se nudi kao takvo čitateljima, i generalno, publici.“ (1997: 1, dopisala I. B.) Paratekst podrazumijeva u Genetteovoj razradi pojma granicu i rub, odnosno prag (*threshold*) teksta, „nedefiniranu zonu“ (1997: 2) između onoga unutra i onoga izvana, bez jasne granice između teksta i konteksta, pripadajućeg diskursa svijeta toga teksta. Genette ih naziva komentarima (*commentary*) koji mogu biti „autorski ili, manje ili više, legitimirani od strane autora, oni konstituiraju zonu između teksta i izvan-teksta [*off-text*], zonu koja nije samo tranzicijska već i *transakcijska*“ (1997: 2). Paratekst opisuje kao privilegirano mjesto pragmatike i strategije, mjesto utjecaja na publiku, i to takvoga

⁵ U smislu Barthesova razumijevanja djela kao dijela „supstancije koja zauzima dio prostora knjige (npr. u knjižnici)“ (1999: 203), tj. shvaćanja da je djelo „obično predmet potrošnje“ (1999: 206), ono što je materijalizirano i ukoričeno, knjiga.

⁶ U engleskom se prijevodu rabe pojmovi *work* i *book*, vjerojatno u značenjima zaokruženog djela kao knjige, u dosluhu s Barthesovim razgraničenjem.

⁷ Izvorno *Palimpsestes: la littérature au second degré* (Paris: Éditions du Seuil, 1982).

utjecaja koji, bez obzira na to je li djelo dobro razumijevano ili uspjelo, „jest u službi bolje recepcije teksta i njegova relevantnijeg čitanja“ (Genette 1997: 2).

Genette se u svojoj studiji bavi značenjima, metodama i učincima parateksta, a važnost parateksta propituje i podcrtava postavljajući pitanje kako bismo čitali Joyceov *Uliks* kada ne bismo znali naslov, odnosno kako bismo ga čitali da on nije naslovljen upravo tako kako jest.⁸ Možda najbolju definiciju stoga sažimlje u sljedećem iskazu: „Paratekst je, dakle, empirijski sastavljen od heterogenih skupina praksā i diskursā različitih vrsta te datira iz različitih razdoblja“ (Genette 1997: 2), imajući u vidu, dakako, mnogostrukost njegovih oblika te pojavnost u različitim književnim razdobljima. Autor ističe da se „[n]ačini i značenja parateksta stalno [se] mijenjaju, ovisno o razdoblju, kulturi, žanru, autoru, djelu, ediciji“ (Genette 1997: 3). Zorno se to vidi u umreženome medijskome svijetu koji doživljava „proliferaciju tipa diskursā oko teksta“ (Genette 1997: 3) onih tipova koji u prethodnim književnim razdobljima nisu bili poznati ili ih je bilo tehnički nemoguće izvesti. Promatrajući sve to, Genette promišlja o tvrdnji da tekst bez parateksta uopće ne postoji te nikada i nije postojao, dok, paradoksalno, obratno vrijedi sljedeće: „paratekst bez teksta postoji, barem kao slučajnost“ (1997: 3–4). Pritom daje primjere rubnih i vrlo rijetkih situacija u kojima je izgubljen tekst ili je riječ o neuspjelom tekstu, dakle riječ je o tekstovima kojima danas znamo jedino naslove, a o kojima informacije saznajemo posredno. Najpoznatiji slučaj s izgubljenim tekstom u hrvatskoj književnoj povijesti jest onaj s komedijom *Pomet* Marina Držića. Kao bitnu stvar Genette napominje kako „paratekstualni elementi nisu ravnomjerno obvezatni“ (1997: 4), stoga je i čitateljima pušteno na volju žele li čitati takve dijelove te ih tumačiti u kontekstu cjelovita teksta. Dakako, dodaje Genette, mnoge od tih „bilježaka adresirane su samo *određenim* čitateljima“ (1997: 4).

Prije nego što podastremo obilježja i podjelu Genetteovih paratekstova koje nudi u svojoj studiji, potrebno je pojam paratekst uključiti u suvremeni naratološki aparat. Naime, Fludernik napominje da je klasična naratologija zanemarila

⁸ Vidi vezanu uz to kritiku Antoineta Compagnona na rad Ivora Armstronga Richardsa glede čitatelja i recepcije: „Richards je godinama, iz tjedna u tjedan, od svojih studenata u Cambridgeu tražio da ‘slobodno komentiraju’ nekoliko pjesama koje im je podastirao bez imena autora. [...] Rezultati su bili uglavnom jadni, ili čak strašni (čovjek se, uostalom, pita kako je Richards mogao biti toliko nastran da takve pokuse izvodi tako dugo), a imali su stanovit broj tipičnih značajki: nezrelost, bahatost, neobrazovanost, nerazumijevanje, stereotipe, predrasude, sentimentalnost, pučku psihologiju itd.“ (2007: 163) Time se otvara pitanje čitanja i razumijevanja književnog pripovjednog teksta izvan njegova konteksta, bez paratekstova koji ga bitno određuju.

pojedine aspekte teksta u stvarnom svijetu, dakle u interakciji s čitateljem, jer se ona bavila time „što točno znači ‘tekst’ i što je ono što dolazi do čitatelja u stilskim i pripovjednim odnosima“ (2009: 13). Postklasični pravci naratologije obrću pitanje sa značenja i smisla teksta na njegove kontekstualne značajke, a između ostaloga ponovno se otvara i pitanje autora.

U smislu razgraničenja teksta i parateksta ponekad će nam biti nužno poslužiti se naratološkim pojmovima pripovijesti i njezinih razina jer će pojedini paratekstovi biti dijelom pripovijesti, ponajprije njezine diskursne razine,⁹ dok će ponekad, najčešće, oni pripadati vanjskim elementima pripovijesti. Fludernik stoga pojašnjava da je prva razina ona razina „svijeta koja je reprezentirana [*represented*] u priči [*story*]“, dok je druga razina pripovijesti „razina na kojoj se reprezentacija [*representation*] odvija“ (2009: 21). Pritom drugu razinu u romanima nazivamo pripovjednim diskursom (*narrative discourse*) (Fludernik 2009: 21). Također, osim toga aspekta pripovjednih razina, „možemo razlikovati i druge osnovne strukturne značajke pripovijesti“ (Fludernik 2009: 23). Tako Fludernik, bez obzira na medij pojavljivanja, razlikuje vanjske pripovjedne strukture (*external narrative structure*) i unutarnje pripovjedne strukture (*internal narrative structures*):

Vanjski paratekstualni strukturni elementi uključuju, primjerice, naslovnu stranicu knjige, ili komentare o knjizi na stražnjim koricama, ili kratke izvatke iz recenzija na prvoj stranici, ili bilješke o autoru i njegovim/njezinim drugim radovima, ili informacije izdavača o naslovima drugih pisaca u istoj biblioteci.

Također treba uključiti tablice sadržaja, predgovore, uvode, uredničke komentare, bibliografiju i slično. (2009: 23)

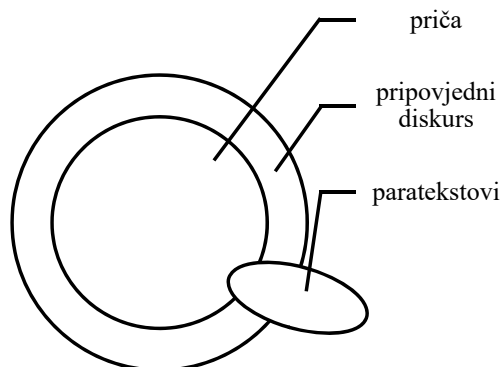
Fludernik zatim spominje Genetteovu studiju o paratekstu te napominje njegovo razlikovanje epiteksta i periteksta. Nadalje Fludernik piše:

Vizualni prikaz teksta romana također se računa kao vanjska pripovjedna struktura, osim ako nije mimetički motivirana. Ovdje govorimo o tipografskim elementima kao što su izbor i veličina slova, marginalne bilješke ili ilustracije koje prate tekst. Ovdje je teško odrediti granice između onoga što je autorovo i urednikovo. Nasuprot tome, razlike u vrsti ispisa

⁹ Takav je primjer s fusnotama u romanu Milorada Stojevića *Balade o Josipu* (Rijeka: Izdavački centar, 1997).

(uporaba kurzivnog ili podebljanog ispisa, velikih slova) koje služe za prikazivanje glasnoće ili tonaliteta (u dijalogu), unutarnjeg monologa (nasuprot riječima pripovjedača koje nisu, primjerice, u kurzivu) ili fantazije (kao suprotnost stvarnim događajima i objektima u fikcionalnom svijetu) moraju se smatrati dijelom unutarnje strukture. (2009: 23–24)

Ono što autorica ističe jest važnost razlikovanja nakladnikovih i marketinških paratekstova od onih „koji su relevantni za pripovijest“ (Fludernik 2009: 24). Tako nam je, primjerice, važan naslov teksta, a njega uostalom najčešće određuje autor, „čime je signalizirao nešto bitno u priči“ (Fludernik 2009: 24). No, napominje Fludernik, „naslov još uvijek nije dio prave pripovijesti već je jedan od njegovih metanarativnih elemenata“ (2009: 24). Upravo ta posljednja napomena bitna je jer usmjerava čitanje paratekstualnih elemenata, bez obzira na to pripadali oni pripovjednom diskursu ili ne, na metadiskurzivnu i metanarativnu razinu, stoga će oni uvijek biti u nekom odnosu komentiranja i metapozicije spram pripovijesti i njezinih elemenata. Generalizirajući i pojednostavljajući poziciju paratekstova u pripovjednom tekstu, primjerice, romanu, grafički bi ispreplitanje i pripadanje određenoj razini ilustrirali kao u Shemi 1.

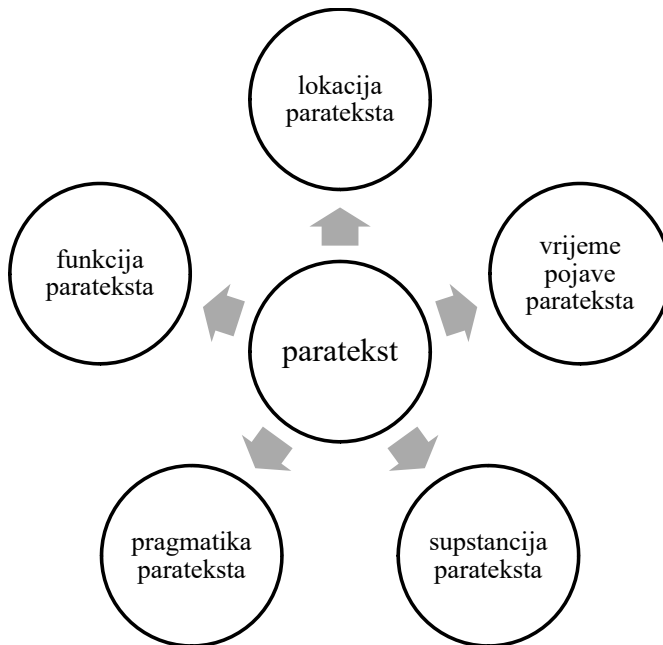
Shema 1: Odnosi parateksta, pripovijesti i njezinih razina

3. Genetteova obilježja parateksta

Svoju studiju Genette je osmislio tako da prati najčešći pravac upoznavanja čitatelja sa sadržajima (*messages*), tj. krećući od vanjske reprezentacije knjige (autorovo ime, naslov, intervju, anotacija itd.) na koju čitatelji ponajviše nailaze na različitim mjestima i u različitim medijima i prije nego što se susretnu s tekstom. No, imajući u vidu i to, Genette razlikuje nekoliko sastavnica obilježja parateksta te s obzirom na ta obilježja opisuje pojedine paratekstualne sastav-

nice, odnosno imenuje ih s obzirom na to kako im se može prići u interpretaciji konkretnoga primjera parateksta. Autor govori o „određenim značajkama koje nam konkretno dopuštaju definiranje statusa paratekstualnog sadržaja“ (Genette 1997: 4), tj. o obilježjima koja opisuju prostornu (*spatial*), vremensku (*temporal*), supstancijalnu (*substantial*), pragmatičnu (*pragmatic*) i funkcionalnu (*functional*) dimenziju paratekstualnoga elementa.

U analizi paratekstova, tj. pri pokušaju definiranja paratekstualnog elementa, bitno je utvrditi upravo ta obilježja njegove pojavnosti. Stoga se prikaz paratekstova u uvodnome poglavlju Genetteove studije može svesti na sljedeću shemu (Schema 2).

Schema 2: Obilježja parateksta po Genetteu (1997)

Iz sheme su razvidna obilježja paratekstualnog elementa, koja Genette razmatra:

1. lokacija parateksta, tj. prostor na kojemu se pojavljuje u djelu i/ili u tekstu; uvijek se traži postavljanjem pitanja *gdje* se paratekst nalazi; određuje se u relaciji spram teksta ili spram djela/knjige prema čemu se može razlikovati:
 - a. peritekst (*peritext*) – lokacijski pripada djelu odnosno knjizi, nalazi se negdje uz tekst u knjizi; lokacija im se određuje spram teksta, stoga se

- razmatraju naslovi, predgovori ili pak elementi koji su „umetnuti u međuprostor teksta“ (Genette 1997: 5) poput naslova poglavlja ili bilježaka
- b. epitekst (*epitext*) – pojavljuje se izvan teksta i najčešće izvan djela; to su „distancirani elementi“ (Genette 1997: 5) koji su originalno izvan knjige, poput intervjua, dnevnika, razgovora, pisama itd.
2. vrijeme pojave parateksta i, ako je potrebno odrediti, vrijeme njegova nestanka; uvijek se postavlja pitanje *kada* se paratekst pojavio; u temporalnom smislu razmatraju se:
- a. prethodni paratekst (*prior paratext*) – u vremensko-relacijskom smislu prethodi pojavi teksta, različiti prospekti, najave skorašnje publikacije, tj. oni elementi koje možemo povezati s predpubliciranjem koji u formi knjige nestanu
- b. izvorni paratekst (*original paratext*) – podrazumijeva istodobno pojavljivanje s tekstom, najčešće mišljeno pojavljivanje u formi knjige; oni paratekstovi koji su pisani prvi puta i prvotno su objavljeni u originalnom izdanju knjige.
- c. primjer kasnije pojave parateksta:
- i. naknadni paratekst (*later paratext*) – onaj koji se pojavio relativno brzo nakon pojave prvoga izdanja, najčešće zahvaljujući drugome izdanju knjige
- ii. odloženi paratekst (*delayed paratext*) – onaj koji nastaje u nešto udaljenijem vremenskom razmaku, a tu se pojavljuju dva tipa:
1. antumni¹⁰ paratekst (*anthumous paratext*) – nastali i/ili su se pojavili za vrijeme autorova života
 2. posthumni paratekst (*posthumous paratext*) – nastali i/ili su se pojavili nakon autorova života.

U slučaju da paratekst nestane, to se objašnjava a) autorskom odlukom, b) vanjskom intervencijom ili se paratekstovi c) izgube s vremenom (primjer čega je i skraćivanje naslova ili pogrešno tumačenje i prevođenje na suvremeni jezik). Postojanje parateksta često je isprekidano pa je ono, prema Genetteu, „vrlo blisko povezano s bazičnom funkcijom prirode parateksta“ (Genette 1997: 7).

¹⁰ Provizorni prijevod po uzoru na engleski koji označuje paratekst nastao za života autora.

1. supstancija parateksta, tj. način pojave parateksta; uvijek se postavlja pitanje kako se paratekst pojavljuje; treba imati na umu „paratekstualne vrijednosti koje mogu biti stečene u drugim tipovima manifestacije“ (Genette 1997: 7), osim u onoj fundamentalnoj književnosti kao umjetnosti riječi:
 - a. tekstualnost (*textual*) – značajka načelne pojavnosti u nekom obliku verbalnoga izričaja¹¹
 - b. ikoničnost (*iconic*) – odnosi se na neki vid likovnosti i vizualnosti, poput slike, ilustracije, sheme i sl.
 - c. faktičnost (*factual*) – podrazumijeva postojanje ne samo sadržaja parateksta već i činjenice i informacije koje same po sebi, ako su poznate široj javnosti, mogu pružiti neki oblik komentara na tekst ili pak mogu utjecati na to kako je tekst prihvaćen; najčešće se to odnosi na faktografske podatke poput autorovih godina i spola ili pak podatka o članstvu u nekom društvu, književnoj nagradi itd.; tu se može razmatrati i „implicitni kontekst“ (Genette 1997: 7), poput generičkog ili žanrovskog obilježja teksta, povijesnog konteksta itd.

Potonji tip parateksta zapravo najbolje ilustrira i apstrahira Genetteove teze u razmatranju parateksta u cijeloj studiji jer on, bez obzira na kriterije kojima se vodi u interpretaciji, smatra da „svaki kontekst služi kao paratekst“ (1997: 8). Pritom, podsjetimo, on je, dakle, dijelom pripovijesti na njezinoj diskursnoj razini (pa čak i metadiskursnoj), a većim dijelom pokriva rubni prostor između pripovijesti i konteksta, tj. teksta i konteksta.

2. pragmatika parateksta, tj. karakterističnost komunikacijske situacije u kojoj se određuje pošiljatelja/adresanta i primatelja/adresata parateksta; uvijek se postavlja pitanje od koga je (tko ga je pisao) ili za koga je (pisan); podrazumijeva ponajprije „pošiljateljev stupanj autoriteta i odgovornosti“ (Genette 1997: 8) prema čemu se razlikuje:
 - a. autorski paratekst (*authorial paratext*) – onaj u kojem je pošiljatelj autor
 - b. nakladnikov paratekst (*publisher's paratext*) – onaj u kojem je pošiljatelj nakladnik

¹¹ Genette napominje da „paratekst sam jest tekst: ako već nije *taj* tekst, onda je ipak *neki* tekst“, (1997: 7) imajući upravo u vidu način izražavanja u pismovnim, verbalnim iskazima.

- c. alografski paratekst (*allographic paratext*) – onaj koji se povjerava na pisanje nekomu tko nije ni autor ni nakladnik, ali tekst prihvaćaju i autor i nakladnik; čest primjer pogovora ili recenzentske anotacije.

Osim toga, kada se govori o adresatu, Genette ponajprije misli na publiku, šire, potencijalno čitateljstvo te objašnjava da su određeni paratekstovi zapravo adresirani na generalnu publiku u cjelini (npr. naslovi, intervjui), dok su drugi paratekstovi rezervirani za čitatelje teksta, one koji uzmu knjigu u ruke. S obzirom na takvo očište razmatra se:

- a. javni paratekst (*public paratext*) – bez obzira na to je li riječ o peritekstu ili epitekstu, to su oni elementi koji se obraćaju i ne-čitateljima teksta
- b. privatni paratekst (*private paratext*) – mogu biti usmeni ili pisani, a rezervirani su za pojedince, najčešće one koje autor odabire s nekim ciljem
- c. intimni paratekst (*intimate paratext*) – onaj koji „autor adresira samome sebi“ (Genette 1997: 9), kao u dnevnicima.

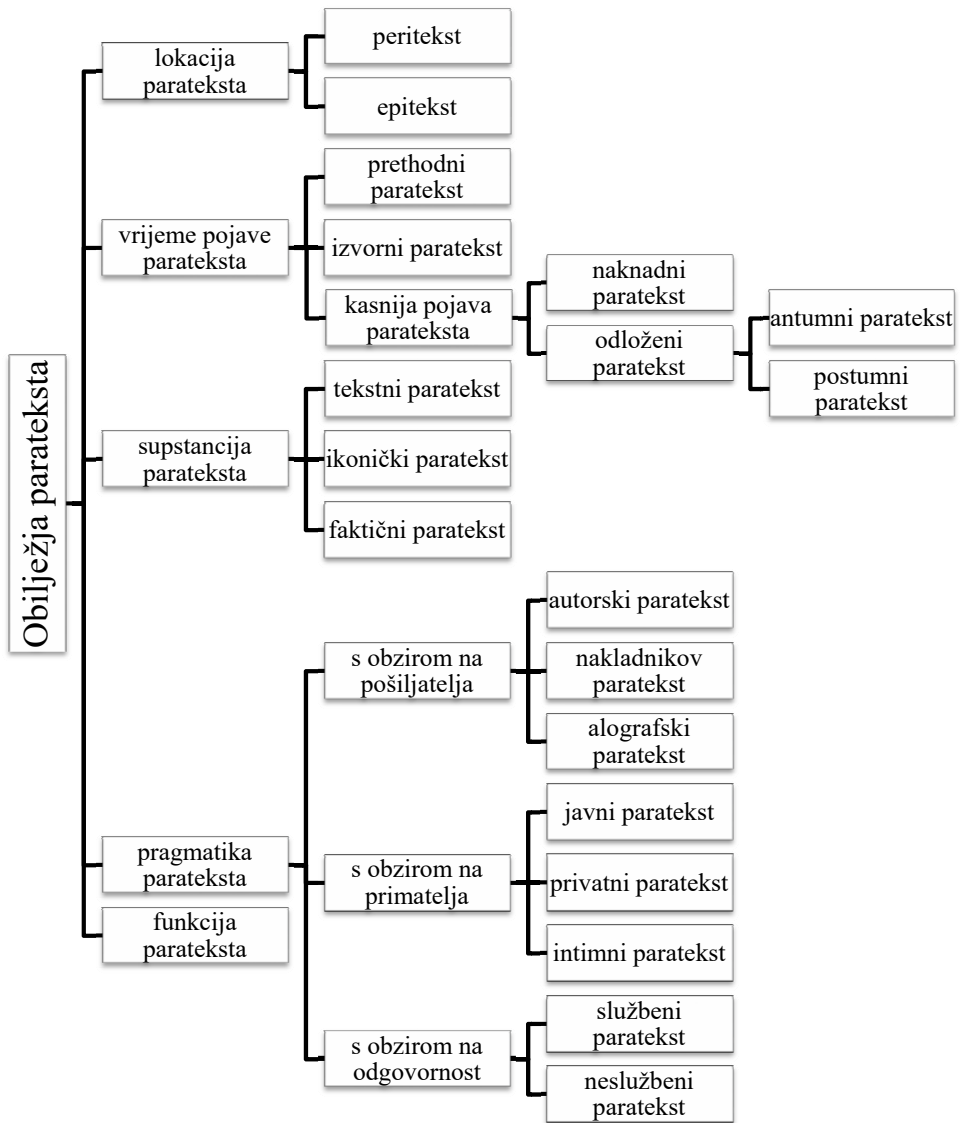
Zatim Genette upozorava da „po definiciji nešto nije paratekst osim ako autor ili netko od njegovih suradnika ne prihvati odgovornost za njega“ (1997: 9), pa prema tome raspoznaje:

- a. službeni paratekst (*official paratext*) – „paratekstualni sadržaj otvoreno prihvaćen od autora ili nakladnika ili oboje – sadržaj za koji autor ili nakladnik ne mogu izbjeći odgovornost.“ (1997: 10)
- b. neslužbeni paratekst (*unofficial paratext*) ili poluslužbeni paratekst (*semi-official paratext*) – koji podrazumijevaju „većinu autorskih epitekstova: intervjue, razgovore i povjerljivosti, za koje odgovornost autor može uvijek više ili manje poreći“ (1997: 10).

Posljednji je vid pragmatike parateksta „ilokucijska snaga pošiljateljeve poruke“ (Genette 1997: 8), pri čemu Genette podrazumijeva da paratekst može „komunicirati običnom *informacijom* – ime autora, na primjer, ili vrijeme izdavanja. On može obznaniti *intenciju* ili *interpretaciju* autora i/ili nakladnika“ (Genette 1997: 11). Time se podcrtava da je riječ o „glavnoj funkciji većine predgovora, također žanrovskih indikacija s nekih korica ili naslovne stranice“ (Genette 1997: 11). Također, specifičnost je takva razumijevanja da, u slučaju kada, primjerice, postoji paratekstualni element žanrovske indikacije, on ne označuje definiranje: „Ova je knjiga roman‘ [...] već [poručuje] ‘Molim gledati na ovu knjigu kao na roman.’“ (Genette 1997: 11; dopisala I. B.) Genette čak raz-

matra takav element kroz obvezivanje (*commitment*) koje tumači na tragu Lejeuneva ugovora (usp. Lejeune 1999) – „neke žanrovske indikacije (autobiografija, povijest, memoari) imaju, koliko nam je poznato, jače obvezujuće ugovorne sile“ (Genette 1997: 11), također podatak o izdavanju ili svesku ima svoju težinu i značenje. Genette u sklopu pragmatike paratekstualnih elemenata razmatra i mogućnost performativnosti na primjeru posveta (*dedications*) i inskripcija (*inscriptions*).

1. funkcija parateksta, tj. funkcija koju sadržaj cilja ispuniti; uvijek se postavlja pitanje što čini paratekst i što učiniti s paratekstom; ako se uzme da „paratekst u svim svojim oblicima jest diskurs koji je fundamentalno heteronoman, pomoćan i posvećen služenju nečemu drugome osim samome sebi što konstituira njegov razlog postojanja“ (Genette 1997: 12), a to nešto označujemo tekstem, tada je, smatra Genette, tumačenje bez njega potencijalno falično i nedostavno. „[P]aratekstualni element uvijek je podređen tekstu i ta funkcionalnost determinira prirodu njegova obraćanja i njegovo postojanje.“ (Genette 1997: 12) Za razliku od ranije popisanih obilježja, funkcija parateksta „ne može se opisati teorijski i, takoreći, *a priori* odnosima statusa“ (Genette 1997: 12). Stoga Genette govori da se funkcijama ne može prići kao generaliziranim i uniformiranim označnicama koje se može, štoviše, i u podjelama, razlikovati u ostalim obilježjima. Funkcije, smatra on, treba utvrditi „induktivno, žanr po žanr i često vrstu po vrstu“ (Genette 1997: 13). Zato se one mogu razmatrati tek u odnosima subordinacije između funkcije i statusa, a reduciranje „tipova funkcija može se [učiniti] na nekoj fundamentalnoj razini iz ponavljajućih tipova“ (Genette 1997: 13, dopisala I. B.).

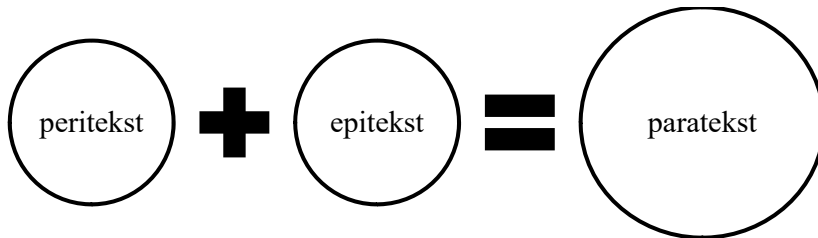

Shema 3: Obilježja parateksta i podjela njegovih sastavnica po Genetteu (1997)

Zbog svega razmotrenoga, posebice se osvrćući na obilježje funkcije, Genette na kraju uvodnoga poglavlja razjašnjava da bavljenje paratekstom može biti ograničavajuće, ono mora biti na individualnoj razini, „djelo po djelo [...] na čijem pragu generička studija poput ove neizbježno prestaje“ (1997: 13). Za svoju studiju još napominje kako nije sinkronijska već dijakronijska, ona je „po-kušaj [stvaranja] generalne slike, ne povijesti parateksta“ (Genette 1997: 13, do-

pisala I. B.). Genette se okreće kategorijama „paratekstualnog polja“ (1997: 14) koje su ponekad bile „zanemarene ili pogrešno percipirane“ (Genette 1997: 14), upozoravajući na latentnu nemogućnost generalnog pisanja povijesti parateksta ili pak univerzalnoga pristupa koji bi obuhvatio cijelu književnost zapadne kulture.

Zaključno treba dodati, nakon što se uzmu u obzir sva obilježja, da Genette-ova formula izvođenja parateksta glasi: „paratekst = peritekst + epitekst“ (1997: 5; Shema 4).

Shema 4: Genetteova formula tumačenja parateksta (1997: 5)

4. Podjela paratekstova po Genetteu

U svojoj studiji Genette razmatra sljedeće paratekstove kojima se detaljno posvećuje: nakladnikove peritekstove, ime autora, naslove, „please-insert“, posvete i inskripcije, epigrafe, predgovore, naslove poglavlja, bilješke, javni epitekst i privatni epitekst. S obzirom na postavke i zanimanje ovoga rada, dakle približavanje naratološkim principima analize te mogućnost upisivanja parateksta u pripovijest, ovdje ćemo dati ponajprije kratak pregled onih paratekstova koji su dijelom teksta i knjige, mogu biti vezani za pripovijest, ponajčešće kao njezine vanjske pripovjedne strukture. To su oni paratekstovi koji su vezani i važni za razumijevanje i tumačenje teksta i priče, a nerijetko su mjesta razvijanja strategija interdiskurzivnosti i citatnosti, tragovi žanrovskog preispitivanja i/ili memoriranja tradicije žanra. Oni funkcioniraju poput signala koji propituju granice teksta, nastali preregistracijom najčešće iz neknjiževnih funkcionalnih stilova i stilizacijom različitih tipova tekstova i žanrova. Uvodno ćemo se sažeto osvrnuti i na peritekstove koji nisu usko vezani uz priču, ali se javljaju kao obvezni elementi teksta ili su važni za njegovo razumijevanje.

4.1. *Naslov*

Naslov je po Genetteu peritekst, on pripada tekstu i nalazi se unutar knjige. Taj paratekst možemo smatrati obveznim paratekstom pa iako on ponekad djeluje kao signal izvan teksta i priče, on jest njegovo ime, prvi označitelj s kojim se čitatelj susreće te prvi dojam koji stvara o tekstu. Može biti jednostavan ili složen, naslov se može dopuniti podnaslovom, žanrovskim ili kakvim drugim signalom, on je uvijek „umjetni objekt, artefakt recepcije ili komentara, kojeg čitatelji [...] samovoljno odvajaju od grafičke i eventualno ikonografičke cjeline naslovnice“ (Genette 1997: 56). Baveći se naslovom, Genette se osvrće na teorije Hoeka i Ducheta te preuzima podjelu naslova uz terminološko i funkcijsko razlikovanje naslova, kao obveznoga elementa (1997: 57), podnaslova te žanrovske indikacije, koja se ponekad razmatra i kao „relativno autonoman paratekstualni element“ (1997: 58).

4.2. *Posvete*

Po Genetteu praksa posvećivanja teksta razlikuje se s obzirom na glagole posvetiti (fr. *dédier*) i inskribirati (fr. *dédicacer*), a obje prakse autor vidi kao „znak poštovanja prema osobi, stvarnoj ili idealnoj skupini ili nekom drugom tipu entiteta“ (1997: 117). Još dodaje da „jedna od praksa uključuje materijalnu stvarnost jednoga primjerka i, u principu, potvrđuje dar ili konzumiranu prodaju toga primjerka, dok druga uključuje idealnu stvarnost djela samoga, posjedovanje koje je [...] prilično očito samo simbolično“ (Genette 1997: 117). Posveta bi dakle u smislu tehničkoga pripadanja tekstu bila onaj element koji prethodi tekstu, u kojemu se označuje, najčešće imenom, komu je on posvećen, ali ne i za koga je pisan, dok bi inskripcija bila takva vrsta posvećivanja koja je nužno privatne prirode između autora i čitatelja te je danas, u vrijeme kada postoje samo kopije, a ne i originalni rukopisi tekstova, pisana isključivo rukom, stoga je jedinstvena i neponovljiva.

4.3. *Epigrafi*

Epigraf Genette definira kao „citat smješten [...] uglavnom ispred nekoga djela ili sekcije djela“ (1997: 144), uobičajeno se nalazi „na *rubu* djela, u pravilu najbliže tekstu“ (1997: 144). Genette ga razlikuje od mota po tomu što potonji nije samostalan element jednoga teksta, odnosno on moto vidi kroz „činjenicu da se može pojaviti ispred nekolicine djela istoga autora“ (1997: 144). Genette razmatra i rijetke slučajeve pojave epigrafa na samome kraju teksta, primjerice, u romanu *Les choses: Une histoire des années soixante* Georges Pereca (Paris: 31

Éditions Julliard, 1965), no ističe da se često promjenom lokacije parateksta mijenja i njegova funkcija (1997: 149). Osim smještenosti ispred ili na kraju teksta, epigraf se često javlja ispred poglavlja ili na njegovu zaglavljju.

4.4. Predgovori

Na samome početku promišljanja o predgovornim situacijama u komunikaciji s tekstem Genette razlikuje predgovor od uvoda te napominje da će pogovor, s obzirom na to da dijeli značajke s generalnim tipom predgovora, razmatrati u istome kontekstu. Načelno je moguće reći da su to ona mjesta teksta u kojima se traže „izjave u kojima autor prezentira, ili ponekada komentira, svoje djelo“ (Genette 1997: 164). Vrlo često tijekom povijesti knjige ta su mjesta bila ona koja su okupljala pojašnjenja o nastanku teksta, završetku pisanja, njegovoj svrsi te ciljanoj publici, mjesto posvete i/ili zahvale itd. Takvi su tekstovi najčešće autorski, a Genette razmatra i slučajeve autografskog (*autographic*) predgovora, predgovora navodnoga autora kada je riječ najčešće o akterima (likovima) koji se potpisuju – aktorijski (*actorial*) te alografski predgovor – onaj koji piše potpuno druga osoba od autora (1997: 178–179). Također, s obzirom na to komu se pripisuju tekstovi koje Genette razmatra, on ih razlikuje kao autentične predgovore, apokrifne predgovore te fiktivne predgovore (1997: 179). Ta razlikovanja primjenjuje i na pogovore.

4.5. Naslovi poglavlja

Unutarnji naslovi, kako ih još Genette naziva, vrlo se jasno razlikuju od naslova teksta po tomu što su oni dostupni za čitanje jedino čitateljima knjige, ne i publici koja se susreće samo s naslovom, eventualno ponegdje sa sadržajem iz kojega može vidjeti naslove poglavlja (1997: 294). Drugo po čemu se razlikuju jest njihova neobvezatnost i proizvoljnost nasuprot naslovu koji uvjetuje prepoznatljivost djela te omogućuje uopće njegovo postojanje u društvenom i ekonomskom kontekstu (Genette 1997: 294). Genette napominje da postoji nekoliko modaliteta naslova poglavlja, dijelova ili paragrafa, a to je ne samo izdvojeni naslov već i redni broj dijela uz tekstni dio ili samo numeracija dijela teksta, a ovisno o razini dijegeze, pripovjedač će biti onaj koji naslovljuje ili ne (1997: 295–301). To je jedno od onih mjesta koje će otvoriti pitanje kojoj razini dijegeze pripadaju paratekstovi te jesu li to mjesta u tekstu imanentna jedino autorskom glasu ili ih je moguće promatrati i tumačiti i iz vizure pripovjedača i/ili lika (usp. Grdešić 2015: 111–112).

4.6. Bilješke

Ona mjesta u tekstu koja Genette vidi kao komplicirana jer iznevjeravaju prirodu ovoga „žanra“, a pojavljuju se na samoj granici koja „okružuje eminentno tranzicijsko polje parateksta“ (1997: 319). Kako bi se pozabavio bilješka-ma, Genette daje opću definiciju: „Bilješka je iskaz varijabilne duljine (jedna je riječ dovoljna) povezana s manje ili više određenim segmentom teksta te je postavljena njemu nasuprot ili je za njega pričvršćena.“ (1997: 319) Kroz povijest bilježaka Genette izdvaja glose, margine teksta te pojavu fusnota. No, ono što ostaje zajedničko tim pojavama kroz povijest knjige jest i njihova današnja „lociranost na marginama, [...] između redaka (u mnogim didaktičkim djelima ili udžbenicima), na kraju poglavlja ili knjige“ (Genette 1997: 320). Posebno se ističe „znanstvena“ praksa sa svojim *referencijskim aparatom* (Genette 1997: 321). Raznovrsnost bilježaka nije svojstvena samo lokaciji u tekstu već i vremenu nastanka izvorne, naknadne, posthumne itd., ali i pragmatikom obilježju po kojemu možemo razlikovati bilješke urednika i/ili nakladnika, autorske, fiktivne itd. (Genette 1997: 322–323). Dakako, s obzirom na tu raznolikost, Genette daje dva tipa bilježaka: „No, s obzirom na gotovo uvijek diskurzivnu prirodu bilježaka i njihov vrlo intiman odnos s tekstem, čini mi se potrebnim ovdje uvesti novu razliku, koja nije bila potrebna u proučavanju predgovora, između bilješki vezanih za tekstove koji su sami diskurzivni (historiografski, eseji itd.) i bilježaka – kao što su zapravo, vrlo rijetko – one koje krase ili nagrđuju, kako hoćete, pripovjedna ili dramska djela ili poeziju.“ (1997: 325)

5. Rasprava o paratekstu

Svoju studiju o paratekstu Genette završava napomenom da „ovaj inventar paratekstualnih elemenata ostaje nepotpun“ (1997: 404). S obzirom na rijetke pojave pojedinih paratekstualnih elemenata ili pak njihovo nerazlikovanje u odnosu na spomenute i pojašnjene, Genette izostavlja poneki „dokumentarni paratekst, koji je karakterističan za didaktička djela, ponekad je u prilogu, sa ili bez ludičke namjere, fikcijskog djela“ (1997: 404). Zatim navodi *tematski indeks, dokumentarni dosje, imaginarnu bibliografiju, dodatak (apendix)*,¹² *obiteljska*

¹² U Percovu romanu *Život način uporabe: romani* (Zagreb: Meandar Media, 2014), primjerice, „Dodaci“ sadrže „Indeks“, „Kronologiju događaja“, „Podsjetnik na neke od priča ispričovijedanih u ovom djelu“ i „Post Scriptum“, a nakon „Epiloga“ te ispred „Dodataka“ nalazi se i „Plan zgrade“. Slične raznolikosti dodataka u slavenskome jezičnom području možemo naći u *Hazar-skom rečniku* Milorada Pavića (Beograd: Prosveta, 1984).

stabla, karte i planove te dramska lica (Genette 1997: 405). Osim toga, dodaje Genette, tri relevantne paratekstualne prakse nisu uopće razmatrane u studiji: *prijevod, serijske publikacije te ilustracije* (1997: 405–406). Na samome kraju Genette se osvrće na dugo vladanje Teksta koji je (konačno) destabiliziran te modernu pomamu za paratekstom zbog koje pak ne treba zaboraviti: „Paratekst je samo pomagač, samo dodatak tekstu.“ (1997: 410) Time se Genette pridružuje suvremenim naratolozima, smještajući paratekst jasno na razmeđu teksta i konteksta, odnosno na diskurzivnu razinu s konstantom naglašavanja metapozicije i metafunkcioniranja tih pojavnosti.

Literatura

- Alber, Jan; Fludernik, Monika. 2010. Introduction. U: *Postclassical Narratology: Approaches and Analyses*. Columbus: Ohio State University.
- Barthes, Roland. 1992. Uvod u strukturalnu analizu pripovjednih tekstova. U: *Suvremena teorija pripovijedanja*. Vladimir Biti, prired. Prevela Dubravka Celebrini. Zagreb: Globus, 47–78.
- Compagnon, Antoine. 2007. *Demon teorije*. Prevela Morana Čale. Zagreb: AGM.
- Fludernik, Monika. 2009. *An Introduction to Narratology*. Prevele Patricia Häusler-Greenfield i Monika Fludernik. London/ New York: Routledge.
- Fludernik, Monika; Olson, Greta. 2011. Introduction. U: *Current Trends in Narratology*. Greta Olson, ur. Berlin/ New York: De Gruyter, 1–33.
- Genette, Gérard. 1997. *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. Prevela Jane E. Lewin. Cambridge: Cambridge University Press.
- Grdešić, Maša. 2015. *Uvod u naratologiju*. Zagreb: Leykam international.
- Herman, David. 1999. Introduction: Narratologies. U: *Narratologies: New Perspectives on Narrative Analysis*. David Herman, ur. Columbus: Ohio State University Press, 1–30.
- Lejeune, Philippe. 1999. Autobiografski sporazum. U: *Autor, pripovjedač, lik*. Cvjetko Milanja, prired. Prevela Lada Čale Feldman. Osijek: Svjetla grada/ Sveučilište J. J. Strossmayera, Pedagoški fakultet, 201–236.
- Meister, Jan Christoph. 2009. Narratology. U: *Handbook of Narratology*. Peter Hühn, John Pier Wolf Schmid i Jörg Schönert, ur. Berlin/ New York: Walter de Gruyter, 329–350.
- Meretoja, Hanna. 2014. *The narrative turn in fiction and theory: the crisis and return of storytelling from Robbe-Grillet to Tournier*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Peternai Andrić, Kristina. 2014. Kontekstualnost i interdisciplinarnost suvremene naratologije. *Književna smotra* 171/1, 31–38.
- Prince, Gerald [Prins, Džerald]. 2011. *Naratološki rečnik*. Prevela Brana Miladinov. Beograd: Službeni glasnik.

GÉRARD GENETTE'S PARATEXT IN CONTEMPORARY NARRATOLOGY

Abstract

Ivana **BULJUBAŠIĆ**

Dubrovačka 18, HR – 31 000 Osijek

ivana.buljubasic@gmail.com

The paper proposes a rethinking of the contemporary narratological apparatus and the integration of Gérard Genette's concept of the paratext in modern narratological practice. Considering the contextuality of the postclassical narratology and its tendency to explicate narratives through an interdisciplinary framework, the paratexts proposed by Genette could be understood in the same sense. The paper tries to overcome the shortcomings of the structuralist understanding of narrative, and to properly situate the paratext in terms of analysis and interpretation of narrative, within and beyond it. It also aims to analyse some paratexts, suggested by Genette in his study, and provide guidelines for further analysis of similar features in the literary texts.

Keywords: Paratext, text, narrative, Gérard Genette, narratology, postclassical narratology